

Ressenyes

CRESPO, E, L. CONTI & H. MAQUEIRA, *Sintaxis del griego clásico*, Madrid 2003.

Ha aparegut l'esperada Sintaxi Grega del Prof. Emilio Crespo, intensament esperada aquests darrers anys, i de la qual ell mateix havia oferit interessants avançaments.¹ En arribar a tota la comunitat docent, advertim que la redacció final s'ha beneficiat de la col·laboració de dues competents especialistes en diverses parcel·les de la lingüística indoeuropea i grega, com ho són les Professores Conti i Maqueira -tots tres del Departamento de Filología Clásica de la Universidad Autónoma de Madrid-. El resultat final s'haurà vist sens dubte enriquit per les seues aportacions, per bé que també haurà calgut fer el necessari esforç d'adaptació. L'immillorable aval de la presentació, a càrrec de Martín Ruipérez, esdevé el pòrtic més adient per a l'obra. En definir-la el mestre com a *descripción clara, actual y completa de la sintaxis de la lengua griega clásica*, queden ben establertes tant la intel·ligent concepció d'aquesta contribució com la seua utilitat.

Farem per donar una idea aproximada de les novetats de l'obra, per tal d'assenyalar-ne els avantatges i mèrits. Si en alguns casos dissentim del biaix conferit al treball pels seus autors, confiem d'haver

¹ E. Crespo, «On the System of Substantive Clauses in Ancient Greek (A Functional Approach)», *Glotta* 62, 1984, 1-15; «La expresión de la función Manera en griego», *Em* 56, 1988, 43-64; «Sintaxis y semántica de las formas modales en griego clásico», *RSEL* 22, 1992, 277-307; «El uso de los temas de aoristo y de presente para la expresión de la repetición distributiva», in E. Crespo, J.L. García Ramón, H. Maqueira & J. De la Villa, *Homérica. Estudios lingüísticos*, Madrid 1992, 13-34.

trobat les raons per fer-ho. Comencem, doncs. Entre les moltes saludables solucions adoptades pels autors, hem de comentar en primer lloc la proporció de les diverses parts que componen l'obra. Ens han oferit un text equilibrat i ben travat, que desmenteix l'opinió que una tasca conjunta aboca a un resultat desigual, hipotecat per la metodologia i per la forma de fer de cadascun dels qui hi intervénen. El didacticisme i la claredat, que són dues de les virtuts del text, passen tant per plantejar les qüestions de més abast d'una manera sintètica, sense reduir a aquests temes el discurs de l'obra, com per no defugir els problemes menors, tot donant-los-hi un tractament i extensió adequats. Respecte d'aquesta exgència de proporció, resulta si més no paradoxal que els manuals de lingüística indoeuropea més recents dediquin a la sintaxi un mínim espai -n'hi ha prou de pensar en els treballs d'Haudry, i Szemerényi-² mentre que a la sintaxi del grec antic trobem obres adreçades en bona mesura a escatir problemes aliens als textos, i propis, en canvi, de la pura especulació.³ Crespo, Conti i Maquieira, acreditats com estan ja sigui al camp de la lingüística teòrica com al de la històrico-comparativa, han defugit amb bon criteri el plantejament de qüestions d'escàs interès per a l'/-a alumne/-a d'un curs mitjà de grec.

La voluntat didàctica dels autors els ha dut a fer ús de diagrames i quadres molt atractius: esmentem-ne com a mostra el de la pàg. 243, sobre el valor de la veu mitjana. Igualment ponderable és la traducció de tots els exemples adduïts. Aquests dos exemples podrien donar per ells mateixos una certa idea del pragmatisme dels autors en concebre l'obra: no hi ha una posició teòrica preestablerta amb la qual s'hagi d'explicar, *uelis nolis*, qualsevol problema sintàctic; l'obra sembla a voltes molt a prop de la gramàtica tradicional, a la qual s'acosta per l'organització de la matèria, posem per cas, però incorpora uns patrons terminològics -oració *supraordinada*, per exemple- que l'acosten a les metodologies més recents. Tot plegat, fa l'efecte que els autors han volgut evitar allò de més negatiu que hi ha a cadascun d'aquests dos models gramaticals, el tradicional i

² Cf. J. Haudry, *L'indo-européen*, Paris 1984; O. Szemerényi, *Einführung in die vergleichende Sprachwissenschaft*, Darmstadt 1990; R.S.P. Beekes, *Comparative Indo-European Linguistics. An Introduction*, Amsterdam/Philadelphia 1995.

³ Cf. F. Rodríguez Adrados, *Nueva sintaxis del griego antiguo*, Madrid 1992.

el de la sintaxi de signe més recent. A aquest criteri pragmàtic responen solucions com la de mantenir els tipus grecs a les citacions a aquesta llengua, fórmula lamentablement abandonada a moltes monografies sobre el grec antic tot just els darrers anys.

Entre els molts aspectes positius que hem de subratllar, volem indicar en primer lloc la constant atenció atorgada als components diacrònics -no pas així, tanmateix, als dialectals, encara orfes d'un estudi regular-, dimensió no pas menyspreable a la llengua grega antiga. Apreciem l'oportunitat atenció als condicionants derivats de les necessitats i opcions expressives i estètiques dels diferents gèneres literaris: per exemple, quan a la pàg. 289 s'especifica l'ús de $\mu\eta$ amb imperatiu d'aorist-. Pel que fa al tractament concret de cada qüestió, i a tall d'assenyalar-ne només un parell, farem esment de l'avinentesa de les distincions entre substantius concrets i inconcrets, comptables i incomptables (pp. 20-22), i del manteniment -una tria ben lògica, d'altra banda- de l'autonomia de les oracions subordinades concessives (pp. 445-448), que l'empedreïda tendència a innovar on no cal de fer-ho havia amenaçat de confondre amb les condicionals. Raons funcionals, formals, metodològiques i històriques apunten com és de molt més beneficiós l'estudi autònom de les oracions concessives, en comptes d'incloure-les dins el període condicional.

D'altres aspectes no ens han semblat tan atractius, entre els quals un de molt freqüent: que el valor dels semantemes verbals condicioni del tot l'explicació, -posem per cas, les interpretacions de 'posició i 'causa/ff' al sintagma de $\pi\rho\acute{o}\varsigma$ amb acusatiu (pàg. 187)-, per la qual cosa el criteri sintàctic es veu substituït per una mera enumeració de contextos semàntics d'ús. En qüestions de detall, sobta que en tractar dels valors adverbials de la construcció de participi absolut (pàg. 315) no s'esmenti el final, més encara quan més amunt ja s'ha especificat com des del segle V a.C. es registra el reforç mitjançant conjuncions $\omega\varsigma$ en seria el cas-. També sembla insuficient la solució de la juxtaposició dels valors de causa i finalitat de molts règims, normalment definits pel semantema verbal i pel context. A voltes l'ordre dels elements no sembla el més didàctic: per exemple, si el sintagma $\pi\epsilon\rho\iota$ amb datiu no és gaire freqüent amb el valor de *referència* (pàg. 185), potser pagaria la pena de situar-lo al darrer lloc. Més objectable és la proposta de descriure els usos del sintagma $\sigma\upsilon\nu$ amb instrumental-comitatiu mitjançant, pel que fa als valors de l'instrument i el mode (pàg. 189), l'oposició entre termes

concrets i abstractes: el valor instrumental s'adequa als termes concrets, el de mode als abstractes. El mateix exemple esmentat, X. An. II 6, 18, mostra mitjançant la μεταβολή amb l'alternativa del sintagma μετά amb genitiu el que volem dir. En d'altres casos trobem massa genèrica una traducció que hauria d'acomodar-se més a la construcció sintàctica a què es fa referència; així, a la pàg. 159, i a l'àmbit de la llengua judicial, el lector de l'obra entendria millor la qüestió si γιγνώσκω hagués estat traduït pel castellà *fallar* (sc. una sentència), i no pas per *conocer*.

No és pas la nostra intenció la de compondre fil per randa un memorial d'errades, però aquelles que hem tingut la previsió d'anotar conforme hem llegit el volum poden fer servei als autors amb vistes a les reedicions de l'obra.⁴ Es tracta de nimietats que destaquen més, precisament, per la cura dels autors a oferir un text ordenat, llegidor i entenedor.

El tractat de sintaxi dels Professors Crespo, Conti i Maquieira resulta, doncs, de referència obligada, de coneixement inexcusable i de consulta preferent, alhora que en castellà passa a ocupar un lloc central als estudis de llengua grega. En conclusió, saludem la publicació d'una monografia destinada a una duradora influència sobre l'ensenyament de la sintaxi del grec antic, i esperem que la iniciativa dels seus autors tindrà continuïtat amb altres publicacions majors sobre la llengua, la literatura i la cultura gregues.- JORDI REDONDO. *Universitat de València*.

⁴ Pàg. 41: *de forma propria per la forma propria*. Pàg. 159: συνκαταβαίνω. Pàg. 184: μαχίσονται. Pàg. 316: hom hi dóna la referència 16.3.8 en comptes de la correcta 16.3.9. Pàg. 496: *Nunerales*. Pàg. 498: *adverbios* amb minúscula.